

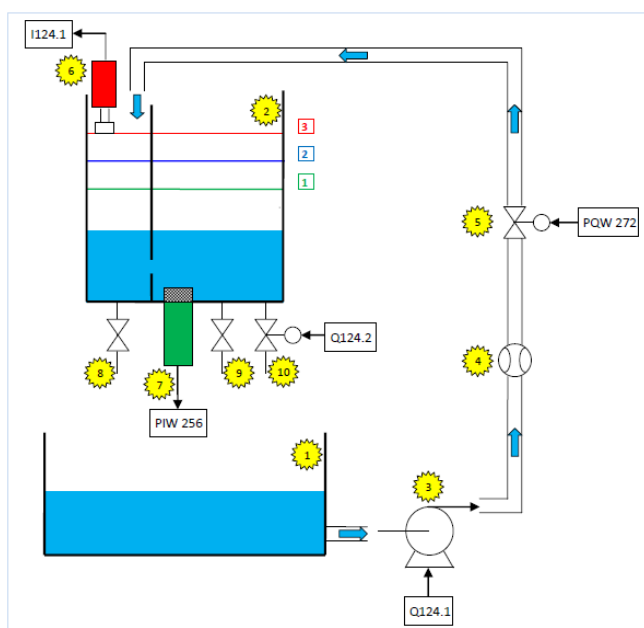
Lab nr 5

Analiza wybranego URA

Program zajęć:

1. Wprowadzenie do wybranego URA - stanowisko laboratoryjne „poziom-przepływ”
  - a. Poglądowe stanowisko laboratoryjne.

Na rysunku 1 przedstawione zostało stanowisko laboratoryjne PP służące do badania algorytmów sterowania poziomem cieczy w zbiorniku lub przepływem cieczy.

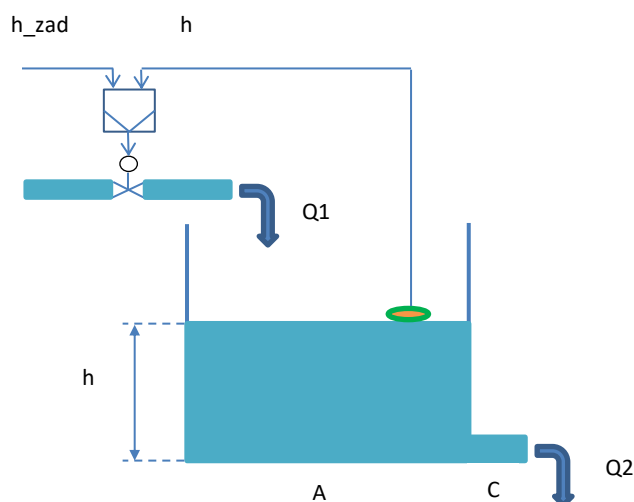

Rys. 1. Stanowisko laboratoryjne PP „Poziom-przepływ” [opracowanie własne].

- 1 – zbiornik dolny (zasobnik),
- 2 – zbiornik górny,
- 3 – pompa,
- 4 – rotametr,
- 5 – zawór elektromagnetyczny proporcjonalny
- 6 – czujnik pływakowy,
- 7 – przetwornik ciśnienia Vegabar 14
- 8, 9 – zawory ręcznie sterowane
- 10 – zawór elektromagnetyczny binarny

2. Synteza układu regulacji automatycznej poziomu cieczy w zbiorniku ze swobodnym wypływem z regulatorem ciągłym.

a. Schemat URA.

Rys. 2. Model zbiornika ze swobodnym wypływem oraz sterowanym dopływem.

b. Założenia i zależności matematyczne.

Wypływ swobodny – ciecz wypływa ze zbiornika pod wpływem własnego ciężaru.

- h_{zad} – zadana wartość wysokości słupa cieczy
- h – aktualna wartość wysokości słupa cieczy,
- A – pole podstawy zbiornika,
- C – wielkość charakteryzująca otwór (powierzchnia otworu)
- Q_1 – wielkość dopływu cieczy,
- Q_2 – wielkość wypływu cieczy
- V – objętość cieczy

$$\frac{dV}{dt} = Q_1(t) - Q_2(t)$$

$$V = A \cdot h$$

$$A \frac{dh}{dt} = Q_1(t) - Q_2(t)$$

Równanie Bernoullego (związek pomiędzy ciśnieniem, prędkością i wysokością przepływającej cieczy):

$$p + \frac{\rho v^2}{2} + \rho gh = \text{constant}$$

p – ciśnienie statyczne, $\frac{\rho v^2}{2}$ – ciśnienie dynamiczne, ρgh - ciśnienie podnoszenia, g – przyspieszenie ziemskie, ρ – gęstość cieczy, v – prędkość płynu, h – wysokość w której mierzona jest energia potencjalna.

Ciecz wypływająca ze zbiornika zyskuje energię kinetyczną kosztem energii potencjalnej (równanie Bernoullego):

$$\rho gh(t) = \frac{\rho v^2(t)}{2}$$

$$v(t) = \sqrt{2gh(t)}$$

$$v(t) = \frac{dl}{dt} = \frac{dV(t)}{dt \cdot C} = \sqrt{2gh(t)}$$

$$\frac{dV(t)}{dt} = C\sqrt{2gh(t)} = Q_2(t)$$

Natężenie wypływu nie zależy od kształtu zbiornika, ale od powierzchni otworu i poziomu cieczy.

Bilans zbiornika:

$$Q_1(t) - Q_2(t) = \frac{dV}{dt} = \frac{dV}{dh} \frac{dh}{dt} = A \frac{dh}{dt}$$

Zależność poziomu cieczy od natężenia dopływu opisuje poniższe nieliniowe równanie różniczkowe.

$$A \frac{dh}{dt} = Q_1(t) - C\sqrt{2gh(t)}$$

c. Model zbiornika w Scilab Xcos

$$A \frac{dh}{dt} = Q_1(t) - C\sqrt{2gh(t)} /: A$$

$$\frac{dh}{dt} = \frac{1}{A} (Q_1(t) - C\sqrt{2gh(t)}) / \int$$

$$h(t) = \frac{1}{A} \int_0^t (Q_1(\tau) - C\sqrt{2gh(\tau)}) d\tau$$

Na rysunku 3 przedstawiono model zbiornika ze swobodnym wypływem cieczy. Model postaci $h(t)=f(Q_1(t))$.

Przyjęto wartości stałych (Xcos: Symulacja -> Ustaw kontekst):

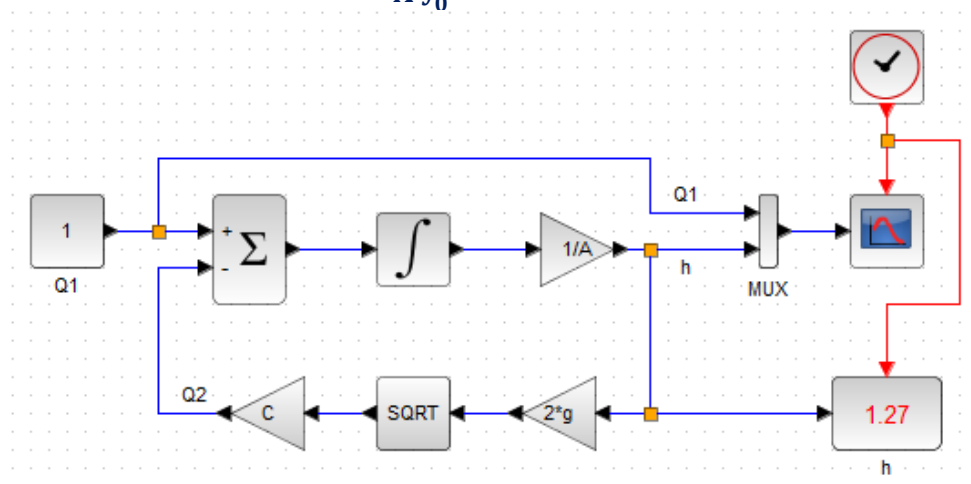
$A=1,5$ (Scilab: $A=1.5$)

$C=0,2$ (Scilab: $C=0.2$)

$g=9,81$ (Scilab: $g=9.81$)

$Q_1=1$

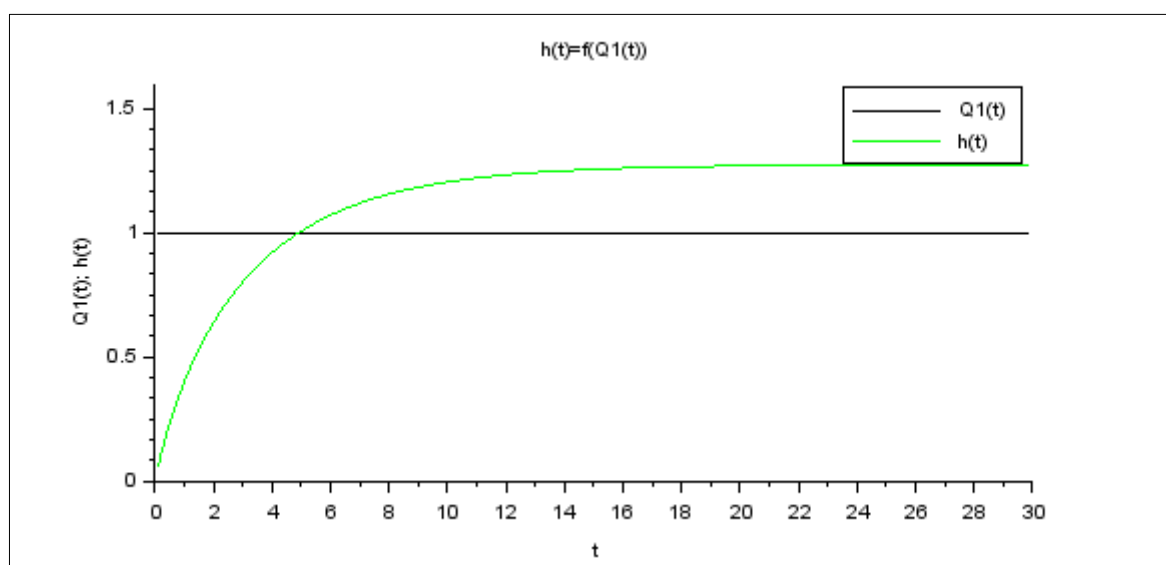
$$h(t) = \frac{1}{A} \int_0^t (Q_1(\tau) - C\sqrt{2gh(\tau)}) d\tau$$

Rys. 3. Model zbiornika ze swobodnym wypływem cieczy w Xcos.

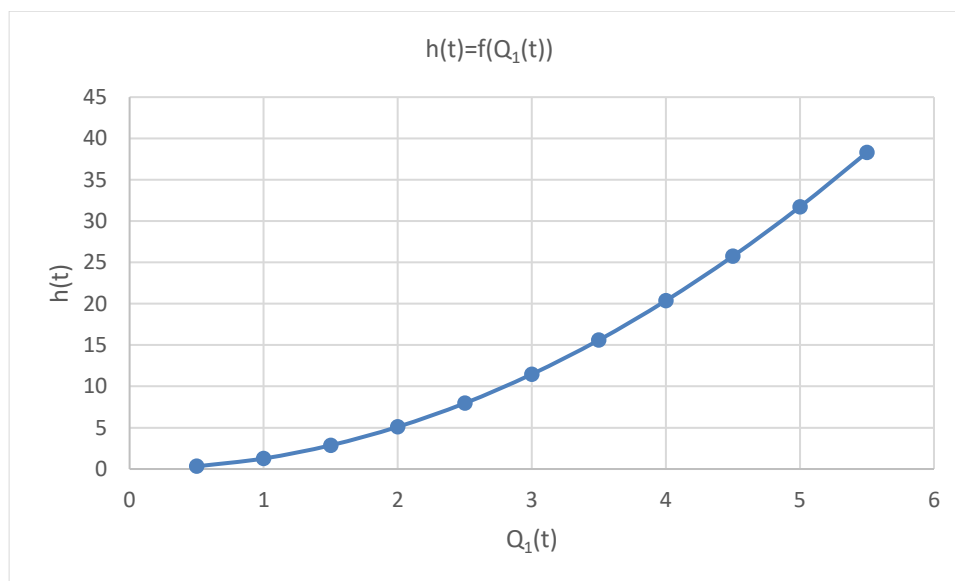
Jaka jest wartość ustalona wysokości cieczy w zbiorniku przy dopływie $Q_1=1=\text{constans}$? $h_{\text{ust}}(t)=1.27$.

Na rysunku 4 przedstawiono przebieg zmienności wysokości słupa cieczy $h(t)$.

Rys. 4. Przebieg zmian wysokości słupa cieczy $h(t)=f(Q_1(t))$, $Q_1(t)=\text{const}=1$.

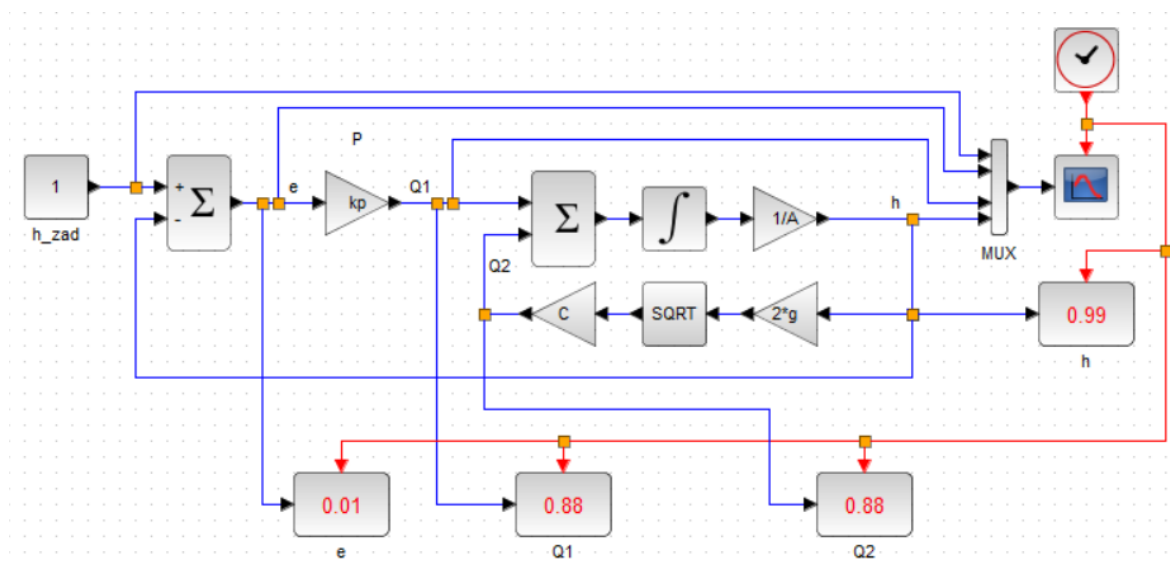
Na rysunku 5 przedstawiono przebieg zmian wysokości słupa cieczy dla różnych wartości dopływu $Q_1(t)$.

Rys. 5. Przebieg zmian wysokości słupa cieczy dla różnych wartości dopływu Q_1 .

d. URA dla zbiornika z regulatorem typu P.

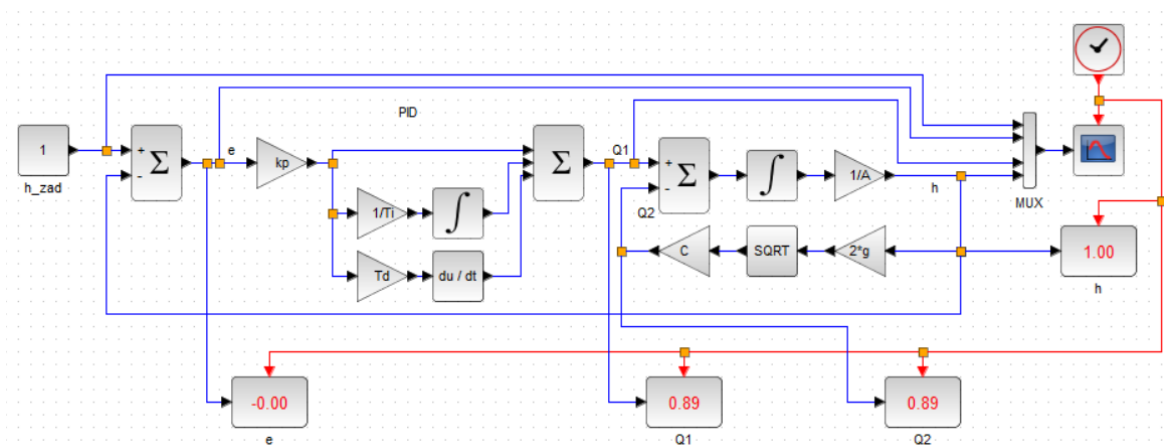
Na rysunku 6 przedstawiono URA z regulatorem typu P. Na schemacie nie zamodelowano: układu zadawania poziomu (np. potencjometr), urządzeń wykonawczych (np. silnik, przekładnia zębata, zawór) oraz urządzenia pomiarowego poziomu (np. pływak, potencjometr).

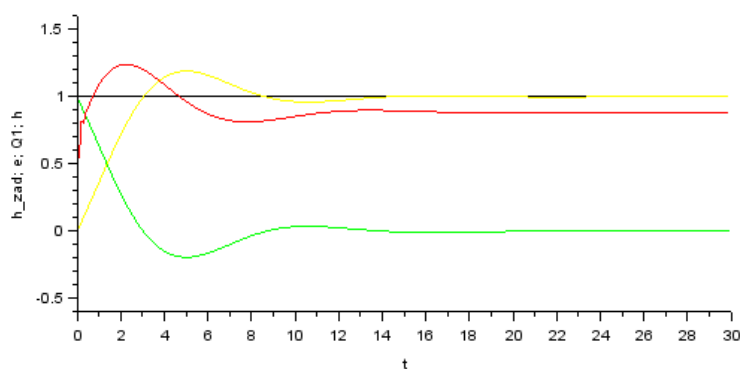
Rys. 6. URA poziomu cieczy w zbiorniku z regulatorem typu P ($k_P=100$).

Sprawdzić, na modelu zbiornika z rysunku 3, czy po zadaniu dopływu $Q_1 = 0,88$, uzyskamy wysokość słupa cieczy $h = 1$?

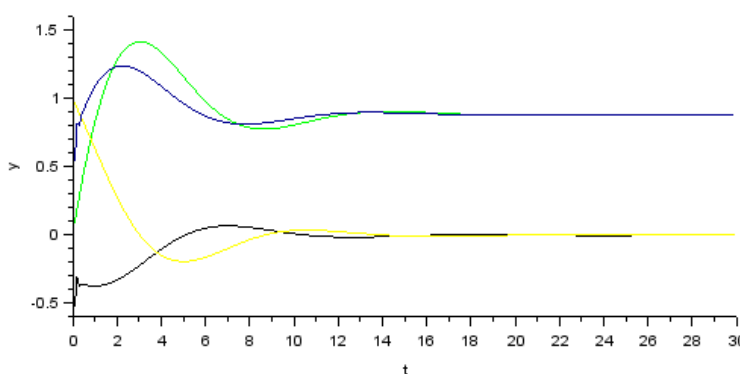
e. URA dla zbiornika z regulatorem typu PID.

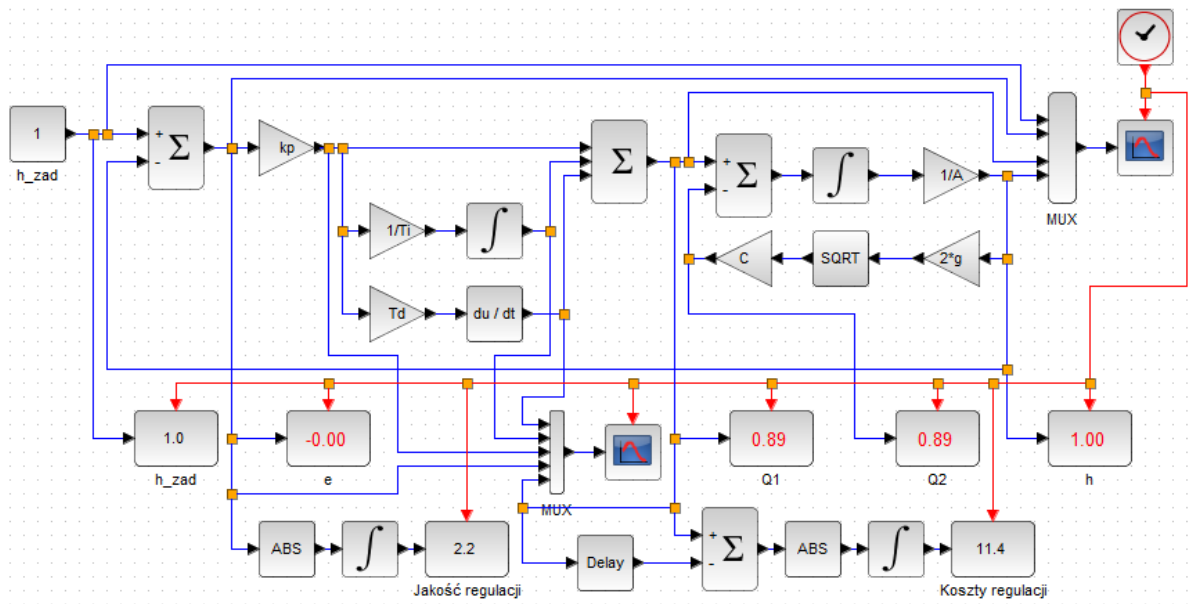
Rys. 7. URA poziomej cieczy w zbiorniku z regulatorem typu PID ($k_p=1$, $T_i=1$, $T_d=1$).

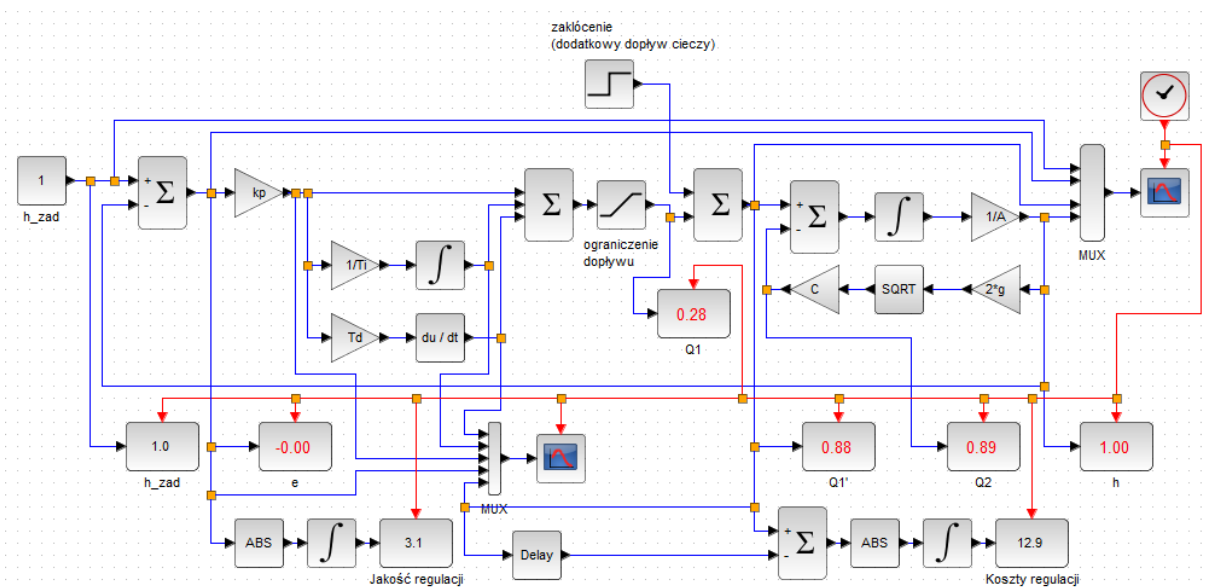
Rys. 8. Przebiegi zmian sygnałów h_{zad} , e , $Q1$ oraz h dla URA z rysunku 7.

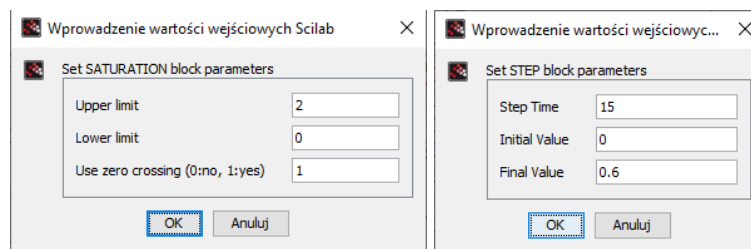
Rys. 9. Przebieg zmian sygnału uchybu oraz wyników całkowania i różniczkowania uchybu (kolory?).

Rys. 10. URA ze wskaźnikami całkowymi jakości regulacji i kosztów regulacji.

Rys. 11. URA ze wskaźnikami całkowymi jakości regulacji i kosztów regulacji z ograniczeniem sygnału sterującego do wartości dodatnich oraz z zakłóceniem dopływu.

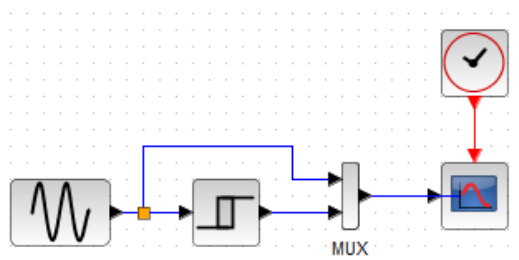

Blok ograniczający sygnał: Przeglądarka palet -> Nieciągłości -> SATURATION

Wartość zakłócenia - dodatkowy dopływ cieczy nie może być zbyt wielki (poniżej wartości natężenia dopływu dla stanu ustalonego przy $h=1$). Np. $= 0,2$. Sprawdzić dla jakich wartości zakłócenia URA nie spowodzi uchybu do wartości zera. Sprawdzić wartości dopływu sterowanego - Q_1 oraz sumaryczny dopływ (sterowany oraz zakłócający) - Q_1' .

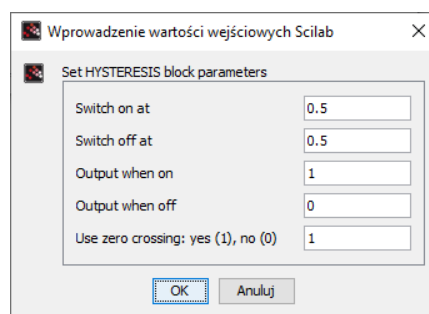
3. Synteza układu regulacji automatycznej poziomu cieczy w zbiorniku ze swobodnym wypływem z regulatorem dwupołożeniowym.

a. Zasad działania regulatora dwupołożeniowego.

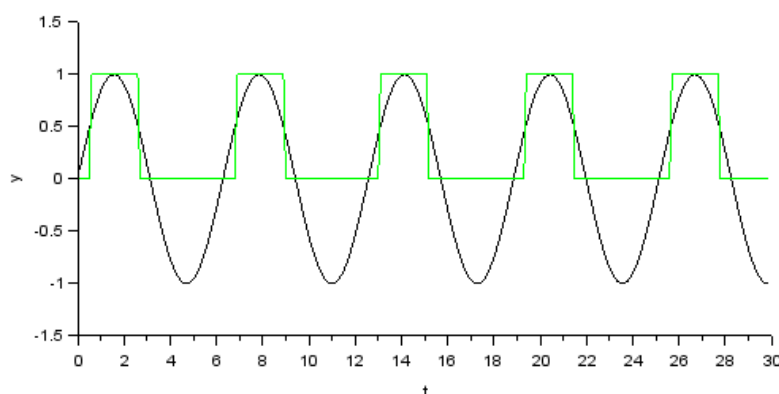

Rys. 12. Zasada działania przełącznika dwupołożeniowego.

Przełącznik dwupołożeniowy: Przeglądarka palet -> Nieciągłości -> HYSTERESIS

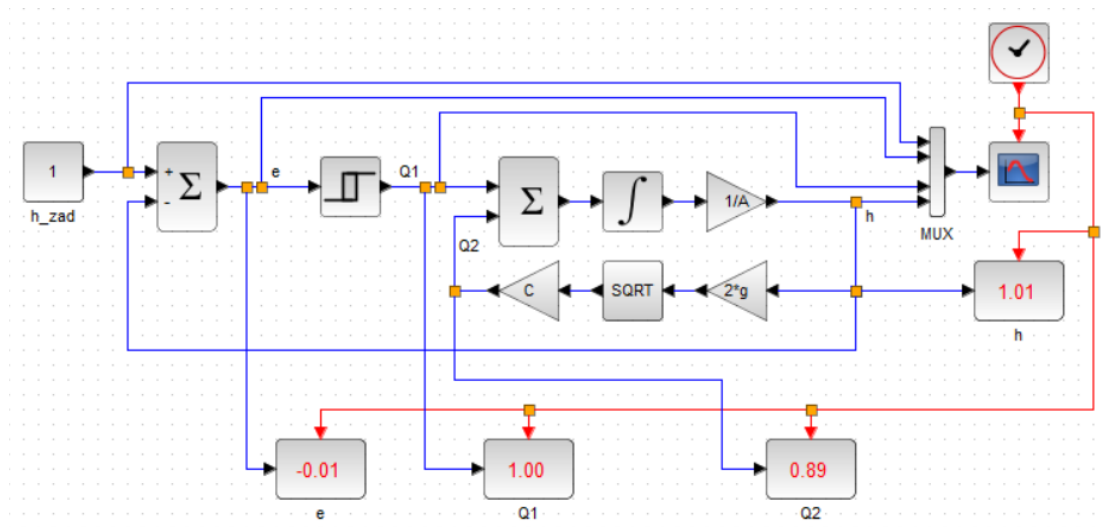
Rys. 13. Nastawy przełącznika dwupołożeniowego z rysunku 12.

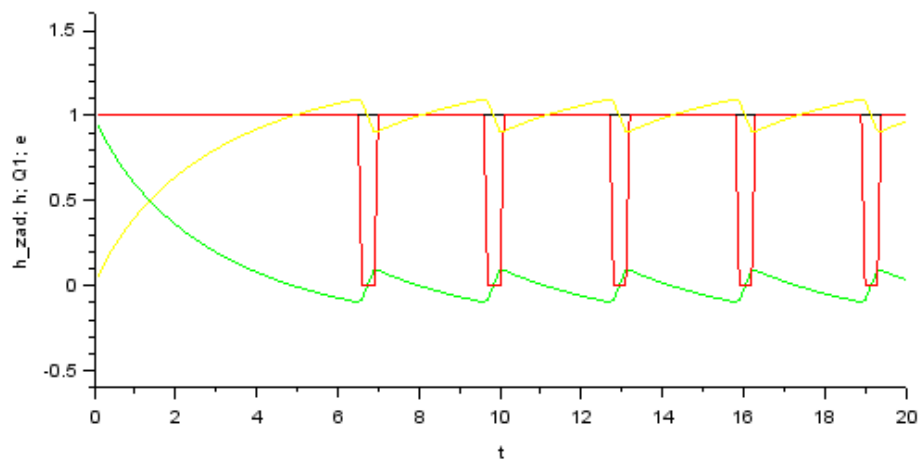
Rys. 14. Przebiegi sygnałów wejściowego i wyjściowego przełącznika dwupołożeniowego z rysunku 12.

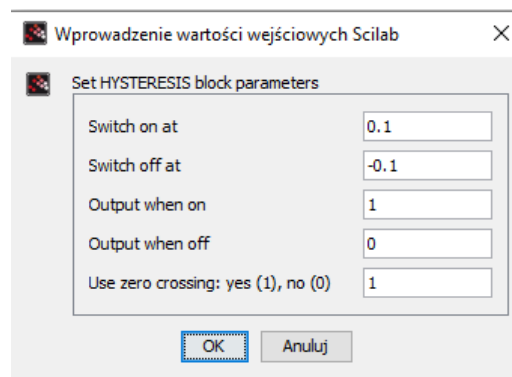
b. URA poziomu cieczy w zbiorniku z regulatorem dwupołożeniowym.

Rys. 15. URA poziomu cieczy w zbiorniku z regulatorem dwupołożeniowym.

Rys. 16. Przebiegi czasowe h_{zad} , h , Q_1 , e dla URA z rysunku 15.

Rys. 17. Nastawy regulatora dwupołożeniowego dla URA z rysunku 15.

4. Zadania do samodzielnego wykonania.

- a. Zamodelować URA poziomu cieczy w zbiorniku z regulatorem ciągłym P.
- b. Zamodelować URA poziomu cieczy w zbiorniku z regulatorem ciągłym PID.
- c. Zamodelować URA poziomu cieczy w zbiorniku z regulatorem dwupołożeniowym.
- d. Zbadać jakość sterowania i koszty sterowania dla w/w URA – dokonać porównania (patrz tabela 1).
- e. Zamodelować wybrany URA z urządzeniem pomiarowym (inercja I-rzędu) w torze pętli sprzężenia zwrotnego.
- f. *Zadanie dla zainteresowanych* – przeprowadzić linearyzację modelu zbiornika w punkcie pracy i (rozpisać nieliniową funkcję określającą natężenie wypływu cieczy $Q_2=Q_2(h, C)$ w szereg Taylora...) i zaproponować transmitancję operatorową $G(s) = \frac{H(s)}{Q_1(s)} = \frac{k}{Ts+1}$.

Tab. 1. Przykładowe zestawienie jakości sterowania i kosztów sterowania dla różnych strategii sterowania.

Regulator w URA	Nastawy regulatora	Jakość sterowania	Koszty sterowania
P	$k_p=1$		
	$k_p=10$		
	$k_p=100$		
PID	$k_p=1, T_i=1, T_d=1$		
	$k_p=..., T_i=..., T_d=...$		
	$k_p=..., T_i=..., T_d=...$		
Dwupołożeniowy	<i>switch on..., switch off..., output when on..., output when off...</i>		
	<i>switch on..., switch off..., output when on..., output when off...</i>		